

SOCIALINIO VERSLO ĮTAKA DARNIAM KAIMO VIETŪVIŲ VYSTYMUISI

Sonata LABANAUSKIENĖ, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Bioekonomikos plėtros fakultetas,
el. paštas slabanauskiene@gmail.com

Santrauka

Socialinio verslo, kaip geriausiai atliepančio įrankio sudėtingoms visuomenėms problemoms spręsti, galimybėmis Europos Sąjungoje jau neabejojama. Jo įtaka socialinės ekonomikos plėtrai, darniam regionų vystymuisi nuolat akcentuojama išleistuose Europos Sąjungos komunikatuose, nagrinėjama ir diskutuojama įvairiuose moksliniuose straipsniuose, tačiau, nors ir dedamų pastangų, Lietuva susiduria su didesniais ar mažesniais darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo iššūkiais, kurie verčia ieškoti būdų ir sprendimų, kaip su jais susidoroti.

Šio straipsnio tikslas – nustatyti ir atskleisti socialinio verslo ypatumus ir daromą įtaką darniam kaimo vietovių vystymuisi.

Tyrimė naudota vystomų socialinių ir bendruomeninių verslų apklausos duomenų analizė parodė, kaip šie verslo modeliai gali formuoti darnų vystymąsi kaimo vietovėse. Atlikta dalyvavusių tyrimė socialinių verslų teikiamos pridėtinės vertės analizė socialinėje, materialinėje ir aplinkosaugos srityje pagal išskirtus indikatorius atskleidžia socialinio verslo daromą teigiamą įtaką kaimo vietovių darniam vystymuisi, tačiau reikia tolesnės tyrimų analizės, padėsiančios nustatyti, su kokiais iššūkiais susiduria organizacijos, vykdydamos socialinius ir bendruomeninius verslus kaimo vietovėse ir kokios galimybės galėtų paskatinti juos efektyviau prisidėti prie darnaus kaimo vietovių vystymosi.

Reikšminiai žodžiai: socialinis verslas, darnus vystymasis, kaimo bendruomenė.

Įvadas

Reikšminis ekonominės plėtros vaidmuo priskiriamas kaimo vietovėms ir jų bendruomenėms, kurios sprendžia svarbias gyvenamosios aplinkos socialines problemas, įtraukia į savo veiklą pažeidžiamų grupių atstovus, kuria partnerystės bei pasitikėjimo ryšius, žino ir atliepia pačias aktualiausias ir skaudžiausias problemas savo gyvenamojoje vietovėje. Bendruomenės sprendžia problemas, kurių negalėtų taip giliai „pajauti“ ir „išgydyti“ privatus verslas ar valstybinės institucijos.

Socialinio verslo, kaip geriausiai atliepančio įrankio sudėtingoms visuomenėms problemoms spręsti, galimybėmis abejoti nereikia. Daugelio autorių (Jakubavičius ir kt., 2016; Adomaitytė-Subačienė ir kt., 2020) aprašyta užsienio šalių patirtis parodo, kokią naudą ir galimybes visuomenei teikia socialiniai verslai. Šio pobūdžio verslo įtaka socialinės ekonomikos plėtrai nuolat akcentuojama Europos Sąjungos komunikatuose, tačiau pasigendama tyrimų Lietuvoje, rodančių socialinio verslo įtaką darniam kaimo vietovių vystymuisi. Minėti autoriai sutinka, kad socialinio verslo vystymas išskirtinai svarbus reiškinys, tačiau gana naujas ir sudėtingas mūsų šalyje, dar vis kuriamą įstatymine teisine baze, o šio verslo pradininkų patirtys mažai išnagrinėtos bei aprašytos.

Vis dar nesant pakankamai duomenų nagrinėjama tema, tikslinga patyrinėti, kokias socialines problemas sprendžia bendruomenės, savo veiklose taikydamos socialinio verslo modelius, kaip jos panaudoja socialinius, žmogiškuosius ir finansinius išteklius, su kokiomis galimybėmis ir iššūkiais tenka susidurti vystant socialinį verslą bendruomenėse ir kaip tai paveiks tolesnį socialinių verslų vystymą, kaip svarbų darnios visuomenės ir aplinkos vystymosi reiškinį.

Tyrimo tikslas – atskleisti socialinio verslo daromą įtaką darniam kaimo vietovių vystymuisi.

Tyrimo uždaviniai

1. Įvertinti socialinio verslo ypatumus kaimo bendruomenėse;
2. Nustatyti socialinio verslo kaimo bendruomenėje teikiamą pridėtinę vertę ir daromą įtaką darniam kaimo vietovių vystymuisi.

Tyrimų objektas ir metodai

Siekiant įvertinti socialinio verslo vystymo galimybes Lietuvos kaimo bendruomenėse, pasitelkiama 2014–2020 m. strategijos LEADER programos VPS įgyvendinimo duomenys, kurie leidžia identifikuoti kaimo bendruomenes, kurios vysto socialinį ar bendruomeninį verslą savo gyvenamojoje vietovėje. Taip pat ieškota duomenų VŠĮ „Versli Lietuva“ svetainėje pateiktame socialinių verslų sąrašė.

Empirinis tyrimas vykdytas keliais etapais:

- 1) antrinių duomenų paieška ir turinio analizė (atliktų tyrimų ataskaitos apie VVG įgyvendintus socialinio verslo projektus bendruomenėse, mokslinių straipsnių, dokumentų ir norminių aktų analizė, reikiama tyrimo temai aktualizuoti);

2) pusiau struktūruota anketinė apklausa organizacijų, vykdančių socialinį verslą kaimo bendruomenėse. Tyrimo objektas – socialinis verslas kaimo vietovėse.

Tyrimo metodai: pusiau struktūruota apklausa naudota kaip priemonė kokybinei informacijai iš respondentų surinkti, pateikiant iš anksto apgalvotus klausimus. Tam panaudotas anketavimo būdas, kai respondantai mišriu būdu turėjo atsakyti į pateiktus atvirus klausimus raštu arba žodžiu.

Tyrimo metu apklaustos aštuonios organizacijos, 2015–2020 m. laikotarpiu pradėjusios vykdyti socialinį verslą kaimo vietovėje.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

Nors ir dedama pastangų, Lietuva susiduria su didesniais ar mažesniais darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo iššūkiais, kurie verčia ieškoti būdų ir sprendimų, kaip su jais susidoroti.

Kaimiškų vietovių darnus vystymasis bei jo problematika nagrinėjama daugelio mokslininkų darbuose. Dar 2008 m. J. Jasaitis, pristatydamas naują kaimo viziją, manė, kad reikia įgyvendinti subalansuotas įvairių kaimo vietovių funkcias, nes atsirandantys nauji žmonių gyvenamosios pokyčiai keičia požiūrį į kaimo plėtrą. V. Pilipavičius (2012) analizuoja darnaus sampratos vystymo atsiradimą bei raidą, darnaus darbo vietų vystymo kaimiškuose regionuose problematiką. A. Bučinskas (2014) pabrėžia darnaus vystymosi svarbą ir teigia, kad pastarojo trūkumas kenkia visuomenės struktūrai bei kelia grėsmę valstybės stabilumui ir saugumui. Anot V. Atkočiūnienės, E. Plioplio (2018), pažangaus kaimo modelio kūrimas taip pat galėtų prisidėti prie darnių kaimo vietovių vystymosi.

Vienas iš pažangiausių būdų skatinti tolygią regionų plėtrą, gerinti gyvenimo kokybę kaime, spręsti socialines, ekonomines ir aplinkos problemas pasitelkus vietos gyventojus, kaimo nevyriausybinės organizacijas, vietos verslininkus, vietos valdžios institucijas ir kitus kaimo plėtros dalyvius – tai programos LEADER įgyvendinimas. Per pastaruosius 30 metų bendruomenės buvo įgaliosios kurti vietos strategijas naudojantis BŽŪP finansavimu pagal LEADER metodą. Žemės ūkio ministerijos duomenimis, pasinaudojusios LEADER programos parama, vietos veiklos grupės kartu su partneriais kaimo vietovėse jau įgyvendino 88 socialinio verslo projektus už 5,75 mln. eurų ir 162 bendruomeninio verslo projektus už 10,92 mln. eurų.

Apie ES valstybių narių patirtį plėtojant socialinį verslą plačiai aprašė savo monografijoje A. Jakubavičius ir kt. (2016), Lietuvos socialinio verslo pradininkų patirtis nagrinėjo I. Adomaitytė – Subačienė ir kt. (2020). L. Ramaškieienė, E. Šumskienė (2020), tyrusios socialinio verslo įtaką socialinio kapitalo formavimuisi bendruomenėse, taip pat pabrėžia jo svarbą, kaip stabilų bei tinkamą pagrindą siekti norimų pokyčių.

Žemės ūkio ministerijos duomenimis, įgyvendinant 2016–2022 m. strategijos vietos projektus kaimo vietovėse, Lietuvoje vyrauja užimtumo, atlygintų paslaugų verslo modeliai, iš kurių populiariausi socialinės priežiūros, įvairių aplinkos tvarkymo paslaugų, maisto produktų perdirbimo /ruošos ir maitinimo paslaugų bei sveikatinimo / kultūros paslaugų modeliai. Panašią statistiką savo tyrime pristato A. Jakubavičius ir kt. (2016).

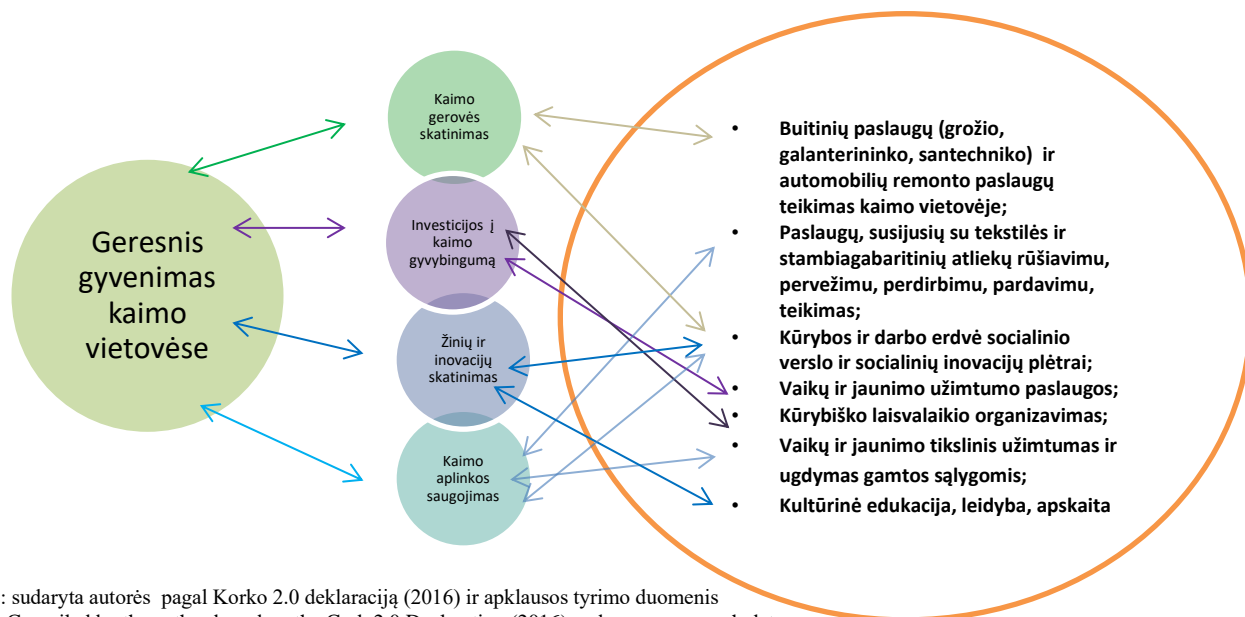
Empirinio tyrimo apklausoje dalyvavusieji aštuoni socialiniai verslai, veikiantys kaimo vietovėse, savo veiklą pradėjo vykdyti 2015–2020 m., gavę didesnę ar mažesnę finansinę paramą iš vietos VVG projektų, verslininkų, paramos labdaros fondų. Iš jų šešios organizacijos kaimo vietovėse vykdo socialinį verslą, dvi organizacijos –bendruomeninį. Pastarąjį kurti skatina bendruomeninis naudos siekimas ir abipusės socialinės naudos tikslas, kuris gali peraugti ir į ekonominės naudos siekimą, o šiems tikslams pasiekti naudojami veiklos metodai, orientuoti ir į socialinį poveikį, ir į rinkos poreikius. Be to, bendruomeniniame versle įtraukiama daugybė kitų susijusių veiklų, kaip savanorystė, labdara, socialinis verslumas, regioninė pagalba ir kt. Tokį verslą galima laikyti grynuoju socialiniu verslu. Kitos tyrimo dalyvavusios socialinio verslo organizacijos yra taip pat ne pelno siekiančios, tačiau jų pagrindinis tikslas skirtas daugiau bendriems visuomeniniams ir socialiniams poreikiams tenkinti. Abiejų tipų organizacijos veikia pagal asociacijos arba VŠĮ teisinės formos principus.

Nagrinėtų socialinių verslų pobūdis patvirtina ŽŪM ir minėtų autorių pateiktus duomenis apie vyraujančias Lietuvoje socialinių veiklų sritis. Daugiausia verslų veikia užimtumo (5 organizacijos) ir įvairių paslaugų teikimo srityje (2 organizacijos). Viena organizacija aktyviai reiškiasi socialinių inovacijų generavimo ir plėtros srityje. Ši veiklos sritis nėra populiari tarp socialinių verslų vykdytojų kaimo vietovėje, tačiau, pradėta vykdyti seniausiai ir šiuo metu jau tapusi inovatorių kalve, burianti įvairių gebėjimų žmones, galinčius prisidėti prie socialinių inovacijų – nestandartinių sprendimų, atvirumo ir partnerystės, tvarumo, gamtos tausojimo, antrinio produktų panaudojimo – kūrimo ir įgyvendinimo.

2016 m. Airijoje vykusios 2-osios Europos kaimo plėtros konferencijos dalyviai paskelbė, kad novatoriška, integruota ir įtrauki kaimo ir žemės ūkio politika Europos Sąjungoje turėtų būti įgyvendinama laikantis dešimties politikos kryptų (Korko 2.0 deklaracija, 2016). Vadovaujantis šios deklaracijos, pavadintos „Geresnis gyvenimas kaimo vietovėse“ nuostatomis, atrinktos aktualiausios politikos kryptys, kurių darniam vystymui galėtų įtakos turėti apklausoje dalyvavę vykdomi socialiniai ir bendruomeniniai verslai kaimo vietovėse. Tai socialinės gerovės skatinimo, Investicijų į kaimo gyvybingumą, Žinių ir inovacijų skatinimo ir Kaimo aplinkos gerinimo politinės kryptys.

Tyrimo dalyvavę socialiniai verslai, sprenddami užimtumo skatinimo, kūrybinio laisvalaikio organizavimo, įvairių paslaugų teikimo problemas kaimo vietovėse, prisideda prie kaimo gerovės skatinimo ir kaimo aplinkos saugojimo, investicijų kaimo gyvybingumui bei žinių ir inovacijų skatinimo politinių kryptų darnaus vystymosi. Kadangi darnaus vystymosi tikslai yra tarpusavyje glaudžiai susiję ir gali persipinti, tai ir socialinių verslų veiklos gali turėti įtakos ne vienai išskirtai darnaus vystymo politikos sričiai, pvz., kūrybos ir darbo erdvės sukūrimas socialinio verslo ir socialinių inovacijų plėtrai daro įtaką visoms išskirtoms darnaus vystymosi sritims, nes jis apima labai platų socialinių inovacijų

taikymo spektrą, sprendžiantį įvairaus pobūdžio problemas. Vystomų socialinių verslų veiklų ir darnaus kaimo vietovių vystymosi sąsajos pavaizduotos 1 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Korko 2.0 deklaraciją (2016) ir apklausos tyrimo duomenis
Source: Compiled by the author based on the Cork 2.0 Declaration (2016) and survey research data

1 pav. Darnaus kaimo vietovių vystymosi sąsajos pagal išskirtas politines kryptis
Fig 1. Development links of sustainable rural areas according to selected political directions.

1 lentelė. Sudaryta autorės pagal tyrimų duomenis
Table 1. Compiled by the author based on research data

Veiksniai, kuriantys pridėtinę vertę kaimo vietovėse	Socialinių verslų socialinė, materialinė ir aplinkosauginė vertė
Novatoriški, įtraukūs, tvarūs sprendimai socialinei įtraukčiai; kaimo tapatybės vertė; tvarumas	<ul style="list-style-type: none"> Kūrybiškai pritaikyta erdvė veikloms, kur organizuojamas užimtumas vietos bendruomenei ir atvykstantiems žmonėms; Kūrybiškai pritaikyta erdvė įvairioms veikloms ir nuomai restauruotame sename name su atsinaujinančiais ištekiais; Veiklai pritaikytas jaunimo namų modelis; Sukurta paslauga-inovacija leidžia vykdyti mobilies edukacijas grupėms, atvykstant į pageidaujamą vietą (mokyklą, biurą, namus ir pan.) ar nuotoliu
Socialinė įtrauktis, vietos plėtra, bendruomenių atsparumas; veiklos įvairinimas, verslumo, investicijų, inovacijų ir užimtumo skatinimas	<ul style="list-style-type: none"> Vykdomos socialinės veiklos pažeidžiamai grupei-jaunuoliams, iškritusiems iš mokyklų, apmokant juos staliaus ir maisto ruošimo darbų. Vykdoma NVO komercinė veikla, padedanti padengti veiklos kaštus ir plėsti savo veiklą. Kuriamos darbo vietos kaimo vietovėse, kur teikiamos nebrangios paslaugos, kuriomis naudojasi vietos gyventojai, kurios reikalingos ir prieinamos ir atliepia jų lūkesčius (didelių daiktų pervežimo paslauga, autoserviso, santechniko, galanterininko, grožio specialisto paslaugos kaimo vietovės gyventojams)
Investicijos, kuriančios pridėtinę vertę visuomenei, skatinančios užimtumą, žaliąjį ir integruotą augimą, tvarias iniciatyvas, didinančios konkurencingą ir diversifikuotą žemės ūkio bei kaimo ekonomiką, stiprinančios kaimo ir miesto sąsajas ir tvarų vystymąsi	<ul style="list-style-type: none"> Pasiekiamas platus žmonių skaičius nuo vietinių iki visos Lietuvos žmonių; Pasiekiami apie 1000 jaunimo per metus, kurie gauna užimtumo paslaugas per mokymus, laisvalaikio organizavimą. Sukuriamos darbo vietos vietiniams gyventojams, taupant laiko ir vietos sąnaudas. Per 4 pastaruosius metus parengta 40 kultūros paso programų, applančyta per 190 mokyklų įvairiuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose, daugiau nei 1000 klasių, iš viso 24688 moksleivių
Viešųjų gėrybių, susijusių su aplinka, įskaitant gamtos ir kultūros paveldą, išsaugojimas, kas naudinga plėtojant vietos ekonomiką, ekologinį turizmą, sveiką gyvenimą	<ul style="list-style-type: none"> Sutvarkyti istorinės vertės pastatai, kurie pritaikomi tolesnei veiklai (turizmui, patalpų nuomai, bendruomenės veikloms ir pan.). Apie 2500–3000 žmonių per metus dalyvauja įvairiose veiklose gamtoje. Tekstilinių daiktų surinkimai išaugo 10 proc., tiesiogiai iš gyventojų surinktu daiktų atliekų aikštelę pasiekia tik 1/10 dalis, perdirbama 1/3 tekstilinių daiktų. Tvarumas, gamtos tausojimas, antrinis produktų panaudojimas savo veikloje, atnaujinami ir išsaugojami vertingi kultūros ir gamtos paveldo objektai
Kaimo bendruomenių švietimas, mokymas, konsultavimas reikiamų gebėjimų ir įgūdžių ugdymui, kad bet kokio tipo ar dydžio verslas galėtų naudotis reikiama technologija, pažangiaisiais metodais ir ryšiais bei valdymo priemonėmis, reikalingais gauti ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę naudą	<ul style="list-style-type: none"> Gyventojų švietimas gamtos saugojimo, rūšiavimo srityje. Skatinama partnerystė, grindžiama abipusiu pasitikėjimu ir bendradarbiavimu. Teikiamos buhalterinės apskaitos paslaugos įmonėms, iš kurių daugiau nei 60 proc. nevyriausybines organizacijos.

Partnerystės ir bendradarbiavimo skatinimas ir stiprinimas visais lygiais, kad būtų visapusiškai maksimaliai pasinaudota ir pasidalinta mokslo ir technologijų pažangos teikiamomis galimybėmis	<ul style="list-style-type: none"> • Sėkmingai vykdoma ir įgyvendinama daug įvairių projektų, bendradarbiaujant su VVG, seniūnija, verslu
---	--

Apibendrinant lentelėje pateiktą informaciją galima teigti, kad socialiniai verslai, kurdami socialinę, ekonominę ir aplinkosauginę vertę prisideda prie Korko 2.0. deklaracijoje (2016) iškeltų darnaus vystymosi tikslų kaimo vietovėje. Kiekvienas socialinis ar bendruomeninis verslas, vykdydamas savo misiją, daugiau ar mažiau kuria pridėtinę vertę visiems suinteresuotiesiems: naudos gavėjams, klientams, partneriams. Taip pat jie aktyviai prisideda prie tvarių, novatoriškų sprendimų, viešųjų gėrybių išsaugojimo ir pritaikymo vietos kontekste, rūpinasi kaimo bendruomenių švietimu ir mokymu bei partnerystės ir bendradarbiavimo vystymu.

Išvados

1. Kaimo vietovėse šiuo metu vystomas socialinis verslas yra socialinio ir bendruomeninio tipo. Daugiausia verslų veikia įvairaus užimtumo (vaikų ir jaunimo, kūrybinio užimtumo) organizavimo ir įvairių paslaugų (atliekų rūšiavimo, buities ir remonto) teikimo srityse, tačiau atsiranda ir organizacijų, kurios aktyviai plėtoja idėjas socialinių inovacijų generavimo ir plėtros srityje ir reiškiasi kaip inovatorių inkubatorius.

2. Tyrimas atskleidė, kaip socialinis verslas kaimo vietovėse siejasi su darnaus vystymosi politikos tikslais. Tai parodė vykdomų socialinių verslų teikiama pridėtinė vertė, pasireiškianti visose trijose darnaus vystymosi dimensijose – socialinėje, ekonominėje ir aplinkosaugos srityse. Prisidedamas prie socialinės įtraukties didinimo, kūrybinio laisvalaikio praleidimo ir vaikų, jaunimo bei šeimų tikslingo užimtumo skatinimo, reikalingų ir prieinamų paslaugų teikimo kaimo vietovėje, darbo vietų kūrimo vietos gyventojams, gyventojų švietimo ir reikiamų gebėjimų bei įgūdžių ugdymo gamtos saugojimo ir atliekų rūšiavimo srityje, socialinis verslas skatina kaimo gerovę ir gyvybingumą, kaimo aplinkos išsaugojimą bei žinių ir inovacijų plėtrą kaimo vietovėse. Pastebėta, kad toks socialinis verslas, kaip socialinių inovatorių inkubatorius, pasižymi ypač plačiu veiklos spektru bei didele pridėtine verte, turinčia įtakos visoms darnaus vystymosi politikos sritims.

3. Tyrimo rezultatai reikalauja išsamesnės tyrimo analizės, kuri padėtų nustatyti, su kokiais iššūkiais susiduria organizacijos, vykdydamos socialinį verslą kaimo vietovėse, kokios galimybės ir grėsmės formuoja jų veiklą šiuo metu ar gali pasireikšti ateityje bei kokias paramos priemones Lietuvoje reikėtų taikyti, kad socialiniai verslai kaimo vietovėse galėtų kurtis ir plėstis, darydami kuo didesnę teigiamą įtaką darniam kaimo vietovių vystymuisi.

Literatūra

1. Adomaitytė-Subačienė, I., Girkontaitė, A., Petružytė, D., Šumskienė, E. 2020. Lietuvos socialinio verslo pradininkų patirtys. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, Vol. 21, p. 8–25..
2. Atkočiūnienė, V., Plioplys, E. 2018. Pažangaus kaimo vystymosi varomosios jėgos. *Regional formation and development studies : journal of social sciences*, No. 3 (26).
3. Bučinskas, A. 2014. Darnaus vystymosi problemos Lietuvos kaimo raidos procese. *Tiltai*, Vol. 3, p. 17–34.: <http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v68i3.882>
4. Jakubavičius, A., Leichteris, E., Stumbrytė, E. 2016. *Socialinio verslo plėtros Lietuvoje galimybių studija*. Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/pdf/12778_soc_verslo_galimybiu_studija-20161209.pdf
5. Korko 2.0 deklaracija. Geresnis gyvenimas kaimo vietovėse. 2016. *Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras*.
6. Lietuvos respublikos žemės ūkio ministro įsakymas „Dėl socialinio verslo vykdymo pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemones gairių patvirtinimo“ 2017 m. lapkričio 9 d. Nr. 3D-720. Vilnius. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b4b0a041c65a11e782d4fd2c44cc67af/asr>
7. Pilipavičius, V. 2012. Darnaus darbo vietų vystymo kaimiškuose regionuose teorinės prielaidos. *Žemės ūkio mokslai*, T. 19(3), p. 192-202.
8. Ramaškienė L., Šumskienė E. 2020. Socialinio verslo įtaka bendruomenių socialinio kapitalo plėtrai. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, Vol. 21, p. 66–85. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.15388/STEPP.20.23>
9. Tyrimas „Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonės „LEADER programa“ įtaka skatinant socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę kaimo plėtrą 2014–2020 m.“, 2021. Prieiga per internetą: https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/ESTEP_LEADER_GA_FINAL.pdf
10. Vertinimo ataskaita. Lietuvos pasirengimas įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus. 2021. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/Jane/Downloads/lietuvos-pasirengimas-igyvendinti-darnaus-vystymosi-tikslus.pdf

THE INFLUENCE OF SOCIAL BUSINESS ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

Summary

There is no need to doubt the possibilities of social business in the European Union as the most responsive tool for solving the problems of complex societies. Their influence on the development of the social economy and the sustainable development of regions is constantly emphasized in the published European Union communiqués, examined and discussed in various scientific articles, but, regardless of the efforts made, Lithuania faces greater or lesser challenges in the implementation of sustainable development goals, which forces us to look for ways and solutions to deal with them.

The purpose of this article is to identify and reveal the characteristics of social business and its impact on the sustainable development of rural areas.

The analysis of survey data of developing social and community businesses used in the study showed how these business models can influence sustainable development in rural areas. The analysis of the added value provided by the social businesses that participated in the study in the social, material and environmental spheres according to the selected indicators reveals the positive influence of social business on the sustainable development of rural areas, but further research analysis is needed to help determine what challenges organizations face when conducting social and community businesses in rural areas and what opportunities could encourage them to contribute more effectively to the sustainable development of rural areas.

Keywords: social business, sustainable development, rural community.